

# Repliker och kommentarer

*I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk politisk anknytning*

SNS KONJUNKTURRÅD

## Kritiken av "det ekonomiska systemet" – replik till Villy Bergström

I förra numret av *Ekonomisk Debatt* (nr 3/86) framförde Villy Bergström kritik mot de senaste rapporterna från SNS Konjunkturråd (Bergström [1986]). Kritiken följer i huvudsak två linjer:

1 Konjunkturrådets rekommendation om en icke-ackommoderande ekonomisk politik skulle leda till stor arbetslöshet. Rent allmänt skulle Konjunkturrådet ge lägre prioritet åt sysselsättningsmålet än vad som gjorts i svensk ekonomisk politik under senare decennier.

2 Många av Konjunkturrådets förslag är inte förankrade i forskning. "Ofta är det mera av en liberal vision än forskningsresultat man för fram."

*I SNS Konjunkturråd ingår docent HANS TSON SÖDERSTRÖM (SNS-chef och rådets ordförande), docent LARS CALMFORS, Institutet för internationell ekonomi, Stockholm, professor JOHAN MYHRMAN, Handelshögskolan samt docenterna INGEMAR HANSSON och LARS JONUNG, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.*

Innan vi bemöter Villy Bergströms kritik på dessa två punkter vill vi understryka vad som varit huvudambitionen med Konjunkturrådets rapporter under de två senaste åren. Vi menar att den dagsaktuella ekonomisk-politiska debatten ständigt vimlar av hugskott och förslag enligt mottot "laga efter läglighet". I denna miljö finns det enligt vår mening ett stort behov av analyser där ekonomisk-politiska förslag och åtgärder granskas ur ett konsekvent genomfört långsiktigt och principiellt helhetsperspektiv. Det säger sig självt att slutsatserna oftast blir olika beroende på om man ställer frågan "Vilken åtgärd skulle snabbast lösa dagens problem?", jämfört med om man istället ställer frågan "Hur kommer ekonomin att utvecklas på längre sikt i en miljö som genomgående karaktäriseras av sådana åtgärder?".

Vi har genomgående valt att granska den ekonomiska politiken utifrån den senare frågeställningen. Det är inget självklart val. Vi är naturligtvis medvetna om att den faktiska politiken måste formars i en rimlig avvägning mellan de två perspektiven. Vår bedömning är dock att de kortsiktiga (för att inte säga "omedelbara") perspektiven alltför länge fått dominera den svenska ekonomisk-politiska debatten och att Konjunkturrådet bli a därför bäst berikar debatten genom att

koncentrera uppmärksamheten på det långsiktiga och principiella systemperspektivet. Detta är ett klart varudeklarerat avsteg från Konjunkturrådets tidigare inriktning på omedelbart gångbara förslag med tonvikt på politisk allsidighet.

### Sysselsättningsmålet

Det kan vara bra att hålla detta i minnet när vi går i svaromål på Villy Bergströms första kritik: vår påstådda nedprioritering av sysselsättningsmålet. Vi delar uppfattningen att en ekonomi kan hamna i så fundamental obalans att t ex en devalvering kan vara den bästa utvägen. Detta inträffade i Sverige under 70-talet, och två av Konjunkturrådets nuvarande ledamöter (Myhrman och Söderström) medverkade i 1980/81 års rapport som drev tesen att en stor devalvering var nödvändig som inledning på ett stabiliseringsprogram. Desto större anledning finns att efter 76-77 och 81-82 års kostnadsanpassningar koncentrera ansträngningarna på en normbaserad prisstabiliseringspolitik för att undvika nya kostnadsstörningar. Vi torde inte vara ensamma om denna uppfattning.

Vi motsätter oss också bestämt Villy Bergströms sätt att ställa sysselsättningsmålet mot prisstabiliseringsmålet. Som vi utförligt motiverat i bägge våra rapporter betraktar vi prisstabilitet som en nödvändig förutsättning för full sysselsättning på några års sikt. Tvärt emot att – som Villy Bergström hävdar – överge sysselsättningsmålet undersöker vi förutsättningarna att *varaktigt* uppnå full sysselsättning i den svenska ekonomin.

På denna punkt menar vi också att Villy Bergström gör sig skyldig till vilseledande historieskrivning när han hävdar att full sysselsättning varit "det övergripande målet för ekonomisk politik" sedan 1932. Från 1949 till 1973 var fast växelkurs det överordnade målet, vilket framgår bl a av EFO-rapportens diskussion av lönebildningens anpassning till "huvudkursen" vid olika störningar. Synsättet tilläts också leda till ökad arbetslöshet 1970-73 när huvudkursen var hotad, och anpassningen blev mycket framgångsrik. En överordnad växelkursnorm för prisstabilise-

ring har alltså länge funnits i den svenska ekonomin, och det är enligt vår mening viktigt att åter varaktigt befästa ett sådant sakernas tillstånd.

### Forskningsförankringen

Så över till den andra punkten – kritiken för bristande forskningsförankring. Det är naturligtvis det lättaste sättet att söka avfärda en akademisk argumentation vars slutsatser man ogillar. Anklagelsen för ovetenskaplighet är samtidigt allvarlig, eftersom syftet måste vara att skada vår allmänna trovärdighet istället för att bemöta argumentationen i sak.

Det finns många nivåer på vilka denna anklagelse kan bemötas. För det första kan man naturligtvis göra det självklara påpekandet att konjunkturrådsrapporterna inte är några strikt vetenskapliga produkter, utan inlägg i den ekonomisk-politiska debatten, där vetenskapligt belagda resultat måste blandas med bedömningar, gissningar och värderingar för att slutprodukten ska bli av intresse. Men å andra sidan är just forskningsanknytningen, vid sidan av det internationella och långsiktigt principiella helhetsperspektivet, den egenskap som det nuvarande Konjunkturrådet explicit angivit som sina rapporters särskilda kännetecken.

Vi har inga särskilda förutsättningar att göra kortsiktiga konjunkturprognoser, vi har inte tillgång till något unikt datamaterial, vi har ingen särskild institutionell kunskap eller kompetens när det gäller att bedöma de politiska och organisatoriska förutsättningarna att genomföra olika förslag. Däremot anser vi oss, som akademiskt verksamma forskare, ha goda möjligheter att belysa den ekonomisk-politiska utvecklingen med moderna forskningsresultat. Det måste vara vår speciella nisch att tillföra debatten nya argument från forskarsamhället.

Konjunkturrådets rapporter skulle därför kunna avfärdas som ointressanta om Villy Bergströms kritik vore berättigad, men det anser vi inte att den är. Vi försöker ställa högre krav på vetenskaplig dokumentation än vad som gjorts i tidigare års konjunkturrådsrapporter.

Detta visas inte bara av vårt arbetssätt, där vi antingen själva försökt redovisa egen och andras forskning eller också låtit experter på olika områden ta fram speciella forskningsunderlag med sammanställningar av vad nyare forskning har att säga i olika frågor där vi själva inte aktivt forskat. Det visas också av att vi – efter viss tvekan – beslutat ta in referenser till den vetenskapliga litteraturen i fotnoter och litteraturlistor.

### Trafkar bredvid målet

Framför allt menar vi att Villy Bergströms kritik träffar bredvid målet på de två punkter där han försöker underbygga den.

- Bergström: "Kravet på decentraliserade löneförhandlingar har inte något klart stöd i ekonomisk teori eller empiri".

Nej, något solklart stöd i den vetenskapliga litteraturen för vare sig den ena eller den andra linjen går knappast att finna i en så komplex fråga, och det påstår vi inte heller. Däremot för vi utifrån nyare forskning ett resonemang om lönekravens sysselsättningskänslighet och om korselasticiteter mellan olika kollektiv och löntagarkategorier med hänsyn till både substitutionseffekter på efterfrågesidan och "avundsjukeeffekter" på utbudssidan.

Resonemanget leder till slutsatsen att den totala kostnadsutvecklingen förmodligen skulle bli långsammare om avtalsförhandlingarna karaktäriserades av *mindre* samordning mellan företag och branscher och *mer* samordning mellan olika löntagarkategorier inom varje företag. Det skulle ha varit intressant att få detta resonemang utsatt för kritisk granskning och att få en diskussion av relevansen av de modeller vi grundar vår analys på.

- Bergström: "Konjunkturrådet menar också att nivån och fördelningen av arbetslösheten och vakanserna inte spelar någon viktig roll för rörligheten. Forskningen... torde inte ge stöd åt den tesen".

Vad vi faktiskt säger på denna punkt är: "Mot Rehn-Meidner-modellen talar dessutom att en förvånansvärt liten del av individernas flyttningsbeslut i Sverige

tycks motiveras av svårigheterna att få arbete (12 procent enligt en studie). I migrationsstudier för USA har man inte heller – till skillnad från i panelstudier baserade på individdata – lyckats påvisa att den geografiska rörligheten skulle sammanhånga med skillnader i arbetslöshet." Vi drar alltså inga bestämda slutsatser på denna punkt. I övrigt har vi till stor del byggt på forskning av Bertil Holmlund vid FIEF, där Villy Bergström är chef.

Vi anser att vi gått igenom och redovisat den forskning som finns på området. Eftersom Villy Bergström inte delar den uppfattningen, bör han precisera vilken ytterligare forskning som borde ha åberopats. Över huvud taget är vi förvånade över den tvärsäkerhet med vilken Villy Bergström – som oss veterligen inte bedrivit forskning på något av de områden vi behandlat i rapporten – dömer ut de forskningsresultat vi försöker bygga på.

Låt oss avsluta med ytterligare ett självklart påpekande: Den som värnar om det bestående politiserar i lika hög grad som den som pläderar för en förändring. Var finns det vetenskapliga beviset för att nuvarande förhandlingsordning leder till samhällsekonomiskt rimliga löneökningar? Var finns det forskningsbaserade underlaget för påståendet att en ackommoderande stabiliseringspolitik leder till en långsiktigt god sysselsättningsutveckling? Hur kan vi belägga att vår ekonomi visar lika god tillväxt med nuvarande konkurrenshämmande regleringar och skattesystem som utan? Bevisbördan borde rimligen läggas även på dem som värnar om det bestående. Så görs sällan, vilket leder till en konservativ bias i samhällsdebatten.

### Referens

Bergström, V., [1986], "Kritiken av 'det ekonomiska systemet' ". *Ekonomisk Debatt*, Årg 14, nr 3.